మెరుగు

"నీ ప్రశ్న స్పష్టంగానే ఉంది. జవాబే నా దగ్గర స్పష్టంగా లేదు. నీ జీవితాన్ని నువ్వు నిర్ణయించుకోవడమే సబబు. అందుకని జవాబు తెల్సినా చెప్పడం భావ్యం కాదు. నా ఎరుకలో యిలాంటి కొన్ని చూశాను. వాటిని నీ ముందుంచుతాను. అన్నీ ఆలోచించి నీ నిర్ణయాలు నీవు తీసుకోవడమే మంచిది. ఓడిపోతే ఎవరిమీదా నెట్టివేయకుండా దాన్ని అధిగమించి తిరిగి జీవితాన్ని గెల్చుకోవడం అనేది అది నీ నిర్ణయమే అని నీకు ఆత్మవిశ్వాసం ఉన్నప్పుడే సాధ్యం. 'మెరుగు' (తొలిచినుకు) పడగానే విత్తనాలేస్తే వర్షాల్లేక ఎండిపోవచ్చు.

ప్రతిసారీ నీవు చలం గురించిన చర్చ చేయడం మానుకోవాలి. చలం కన్నా సమాజం ఎంతో ముందుకు సాగిపోయింది. ప్రద్దానికీ చలం అని పట్టుకు కూర్చుంటే అది నీ సొంత నిర్ణయం, సొంత అనుభవం ఎలా అవుతుంది. అది ఒకరకంగా యితరులపై ఆధారపడే బానిస మనస్తత్వం అవుతుంది.

లక్ష్మీ! వసంతమేఘాలు వసంతంలో మేఘఘర్జనలు చూపులకు అందంగానే వుంటాయి. ఎంత ఎండకొడ్తే అంతగా వెండి అంచుల్తో కాంతులీనుతూ నలుపు తెలుపుల మిశ్రమాల్తో ఆహ్లాదకరంగానే ఉంటాయి. కాని వసంతకాలంలో వర్షం కురిస్తే ప్రమాదం. వడగళ్ళు-గాలి దుమారంలో పంటలు కోతలకొచ్చినవన్నీ రాలిపోతాయి. వసంతంలో వానల్ని చెడగొట్టు వానలంటారు.

లక్ష్మీ! నీ హృదయంలో వసంతమేఘం నిండా ఆవరించుకొని ఉంది. ఆకు రాల్చిన శిశిరంలో నేనున్నానను. నేను చెప్పేది ఒకటైతే నీకు అర్థం అయ్యేది మరొకటి కావచ్చు. మనిద్దరం వేర్వేరు పరిస్థితుల్లో ఉండడమే కారణం. నాకు వసంతాల మీద ఆసక్తిపోయింది. నాకు వర్షరుతువే అన్ని రుతువులకు తల్లి అన్పిస్తుంది.

నాది పాతతరం. నీది కొత్తతరం. నీకూ నాకూ మధ్య మరికొన్ని తరాల అంతరం ఉంది. నీవు ఆడపిల్లవు. నేను మగవాడిగా పెరిగినవాన్ని. అందువల్ల కూడా నీనా ఆలోచనల తీరులో ఎంతో తేడా ఉంటుంది. ఛ. నీవు ఆడపిల్లవు అన్నమాట నిన్ను కించపరచడానికి అన్నట్టు ముడుచుకుపోయావేం. అంటే ఆడపిల్లవు అనే మాటకు నీవు కూడా పాతకాలపు అర్థాన్నే స్వీకరిస్తున్నావన్నమాట. ఆ లెక్కన ఆడవాళ్ళ పట్ల నీ దృక్పథంలో కొత్తదనం ఏమీ లేదు. కాకపోతే నేనా ఆడపిల్లల్లో చేరే ఆడపిల్లను కాను అని అనుకుంటున్నావు.

మొత్తం ఆడపిల్లలు వేరు నేను వేరు అని నీవు ఎందుకనుకుంటున్నావు. తద్వారా మొత్తం ఆడవాళ్ళల్లోంచి నీవు ఒంటరి దానిలా విడివడిపోవడం లేదా... కనుక నీ పోరాటం నీకు సంబంధించిన ఒంటరిపోరాటం. సమాజం నీవెంట వస్తుందనే విశ్వాసం అటుంచి మొత్తం ఆడపిల్లలు నాలానే ఆలోచిస్తారు సూడు అనే విశ్వాసమైనా నీలోలేదు. ఈ విశ్వాసం లేని నీ తెగువ ద్వారా నీవు ఓడిపోవడమే నీకు సంతోషం అని కోరుకున్నట్టవడం లేదా.... నీకన్నా రంగవ్వ ఎంతో నయం.....

★ ★ ★

నీవేసిన ప్రశ్న కొత్తది కాదు. అది సిద్ధాంత చట్రాల్లో యిమడదు. అందుకని అన్ని సిద్ధాంతాలూ

దాన్ని వదిలేస్తున్నాయి. అందుకే ఎందరో ఆ సమస్యని ఎదుర్కొన్నా ప్రతిసారీ కొత్తగా యిదివరకెన్నడూ ఎదుర్కోని సమస్యలా సమాజం ఆశ్చర్యం నటిస్తున్నది. అంటే ఆ చరిత్రను, సంస్కృతిని సమాజం రికార్డు చేయదల్చుకోలేదు. అందుకు నా జీవితమే సాక్ష్యం. రంగవ్వ జీవితమే సాక్ష్యం.....

....నేను టీచర్‌గా అపాయింటయి ధర్మపురి రూట్లో ఓ పల్లెలోని స్కూల్లో చేరిన కాలంలో అంతా దొరలదే రాజ్యం. నేను పేరుకే టీచర్నిగానీ ఆచరణలో ఆ వూరి రాజేశ్వరరావు దొరగారికి సర్కార్ జీతం తీసుకుంటూ ఉచితంగా పనిచేసే సదువుకున్న పాలేర్ని. కొంచెం అందంగా చెప్పాలంటే దొరగారికి పర్సనల్ అసిస్టెంటుని. దొర వెంట తిరగడం. దొర సూటుకేసులు మోయడం.... దొర చెప్పిందానికి తల ఊపడం.... దొర అడిగినపుడు రెండు రకాల తీర్పులు చెప్పి ఏది చేసినా రైటే అని దొరకు అన్పించేవిధంగా జాగ్రత్తగా, మసులుకోవడం.... దొర వెంట ఊర్లు తిరగడం నా పని. నాక్కూడా తెలియకుండా చేసుకునే పనులున్నపుడే దొర నన్ను వదిలేసేవాడు. ఆ తీరిక సమయాల్లోనే నేను స్కూలు నడిపేవాన్ని. ఈదుల్లో(ఈతవనంలో) తాగుకుంటూ లోకాభిరామాయణం సాగించేవాన్ని. అందుకే ఆ వూర్లో ఎవరికీ సదువులు అబ్బలేదు. దొరకు కావాల్సింది కూడా అదే.

రాజేశ్వరరావు దొర చాలా మంచివాడు. ఏమాటకామాటే చెప్పుకోవాలి. తాను ఏది తింటాడో నాకదే పెట్టించేవాడు. కరీంనగర్‌కు పనిమీద పోయినపుడు లాడ్జిలో యిద్దరం ఒకే గదిలో గడిపేవారం. జగిత్యాలకు వచ్చినపుడు కూడా ఎక్కడా నా గౌరవం కించపరిచేవాడు కాదు. ఓసారి అడవిపంది షికారులోపడితే రెండు కిలోల కూరకట్టించి యింటికి తీసుకుపో సారూ అన్నాడు. దాన్ని మూడు రోజులు తిన్నాము.

వేసవిలో దొరపొద్దున్నే 'ఈత' నీరా తెప్పించేవాడు. దొరకు అర్ధరాత్రి సైతం ఒక తోడు ఉండాలి. నీరా తాగుతూ షికారు మాంసంతొక్కు నంజుకు తినేవాళ్ళం. నీకు తెలియదనుకుంటాను. ఆ కాలంలో దొరల యిళ్ళల్లో అడవిపంది కూర, మేక మాంసం, జింక మాంసంతో తొక్కులు(పచ్చళ్ళు) పెట్టేవాళ్ళు. ఆ తొక్కులు ఆర్నెల్ల దాకా కమ్మగా యిప్పుడే వండిన ఫ్రై మాంసంలా ఉండేవి.... ఆ తొక్కుల రుచేవేరు.

దొరకు ఇంట్లో మూడు పడక గదులుండేవి. ఒకటి దొర్సానితో ఉండే పడక గది. రెండోది ఏకాంత విశ్రాంతి పడక గది. ఇంకోటి వరండాను ఆనుకొని ఉంటుంది. అది అధికారులో, బంధుమిత్రులో వచ్చినపుడు వారితో మాట్లాడుతూ వారితోనే పడుకుని మర్యాద చేసినట్టుగా ఉండే పడక గది. ఆ పడక గది అప్పుడప్పుడు అధికారులకు బెడ్‌రూంగా మారేది. వాళ్ళతో దొరకు ఎంతో పని ఉంటే తప్ప ఆ మర్యాద జరగదు. ఆ గది కేటాయించాడంటే దొర కల్లూ, కూర, పిల్లా అన్నీ ఏర్పాటు చేస్తున్నాడని అర్థం.

దొరకు యింకో పడక గది ఉండేది. అది గొడ్ల కొట్టంలో ఉండే తౌడు ధాన్యం రూం. సాధారణంగా అది పగలు మాత్రమే బెడ్‌రూంగా ఉపయోగపడేది. ఆ వూళ్ళో రంగవ్వ అనే ఆవిడ మాత్రం దొర ఎప్పుడు పిలిచినా వచ్చేది. దొర్సాని పడక గది తప్ప మిగతా పడక గదులన్నీ ఆమెకు తెలుసు.....

ఆమె దొరను కలిసినప్పుడల్లా వాళ్ళిద్దర్ని ఏకాంతంలో వదిలి.... నా పనిపై నేను వెళ్ళడం చూసి ఆమెకు నా స్థితి జాలే కలిగిందో.... ప్రేమే కలిగిందో.... తెలియదు. దొరకు మా ఇద్దరి సంబంధం తెల్సోలేదో చెప్పలేను. నేను భయపడుతుంటే మనగురించి దొరకు తెలుసు ఏం కాదు అని ధైర్యం చెప్పేది రంగవ్వ. అప్పటికి నాకు ఒక కొడుకు. ఆ వూరికి తీసుకవచ్చి కాపురం పెడదామంటే దొర నా భార్యపై ఎక్కడ కన్నేస్తాడో అనే భయంతోనే బతికాను. జగిత్యాల్లో మా యింటికి దొర వచ్చినపుడు కూడా నా భార్య కనపడకుండా జాగ్రత్తలు తీసుకొనేవాన్ని. రంగవ్వ ఓ విషయం చెప్పాక నా భయం

మరింత ఎక్కువైంది.

రంగవ్వ లాగే దొరకు అంతకుముందు ఎవరో బుచ్చవ్వ అలవాటట. అయితే బుచ్చవ్వ మొదట బాగా బెట్టుచేసిందట. ఏదో పని ఉందని అత్తమామలకే చెప్పి పగలే పిలిపించుకున్నాడట. మూడు నాలుగుసార్లు అలాగే చేశాడట. ఆ తర్వాత బుచ్చవ్వ దొరతోనే తప్ప మొగనితో సంసారం చేయనంది. అత్తమామలు భర్త తిరిగి దొరకే విన్నవించుకున్నారు. నన్ను చంపినా సరేగానీ దొర ఉంచుకున్న దానిగానే బతుకుతా అని తెగేసి చెప్పింది. ఇద్దరు పిల్లల్ని అత్తగారికే వదిలేసింది. తర్వాత చాలా కాలానికి బావిలో శవమై తేలింది. దొరనే చంపించాడని కొందరన్నారు. నిజానికి దొరకు చంపించాల్సిన అవసరం లేదు. ఆమె భర్తే చంపి బావిలో వేశారన్నారు. ఆమె చచ్చిపోయిందన్నారు. ఏదీ యిదమిత్థంగా తెలియదు. దొరవద్ద ఉండే సుఖం అత్తగారింట్లో ఎక్కడుంటుంది. ఒకటే గుడిసెలో అందరు కలిసి పడుకోవాలి. ఆమె దొరతో పోల్చితే తన భర్త సూపుకు ఆనేవాడే కాదు. దొర యింట్లో ఏ పడక గది అయినా ఎంతో విశ్రాంతి. దొర తినేది, తాగేది ఆమెక్కూడా పెట్టేవాడు. దొర పట్టెమంచంలోని సుఖం యింటికాడ కుక్కి నులకమంచంలో ఎలా ఉంటుంది. దొర పిలిచినప్పుడల్లా ఆమెకు పండుగ వచ్చినంత సంబరంగా ఉండేది. అట్లాగే తయారయ్యేది. బహుశా ఆమె జీవితంలో దొరతో గడిపిన క్షణాలే అన్నిటికన్నా మధురమైనవేమో. బుచ్చవ్వ భర్త మరో పెళ్ళి చేసుకొని పిల్లల్తో సహా ఆ ఊరు వదిలిపోయాడు. ఊరువదిలేసి పోయాక నాలుగేళ్ళకు బుచ్చవ్వ చనిపోవడంతో అతన్ని బహిరంగంగా ఎవరూ తప్పుపట్టలేకపోయారు. ఎవరైనా చేయివేయబోతే ఆధారం లేని బతుకాయె అని ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకుందో....

అప్పటికి దొర ధోవతులే కట్టేవాడు. రంగవ్వ నేను ప్యాంటు షర్టులో అందంగా ఉన్నానని ప్రేమించిందట.... రంగవ్వ భర్త రాజయ్యకు రంగవ్వ విషయం తెలుసు. బహుశా నా విషయం కూడా తెలుసు. అయినా రంగవ్వను గానీ, నన్నుగానీ ఎవర్నీ ఏమీ అనలేకపోయేవాడు. దొర దగ్గర రెండెకరాలు కౌలుకు తీసుకున్న సేద్యగాడు రాజయ్య. ఆమె యింత వండి పెట్టుడే మహాభాగ్యం అన్నట్టుగా ఉండేవాడు. అప్పుడప్పుడు కొన్ని సియ్యేలు, కొంచెం కల్లు మొగుడికోసం దొర యింటి నుండి దొరకు తెలియకుండా మిగిల్చి తీసుకుపోయేది. రాజయ్య అప్పుడప్పుడు రంగవ్వ మీదికి లొల్లి చేసేవాడు. రంగవ్వ నీకు ఏం తక్కువ చేశానని నిలదీసేది. నిజానికి రంగవ్వ వ్యక్తిత్వంలో ఏలోటూ లేదు. భార్య నుండి ఎలా సుఖం పొందాలో అనేది నేను రంగవ్వ ద్వారానే తెలుసుకున్నానంటే నమ్ము.

రంగవ్వది నిండు హృదయం. దొరనైనా, నన్నయినా, రాజయ్యనైనా హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించేది. ఎవరైనా అధికారులు వచ్చినపుడు పంపితే వారితోనూ ఎంతో ప్రేమగా ఉండేది. వాళ్ళు ఆమెను మరీ మరీ గుర్తు చేసుకునేవారు. నేను తప్పు చేస్తున్నాను అనే భావన ఆమెలో ఏ కోశానా కనపడేది కాదు. నా బతుకు ఇట్లా కాలిందన్న నిరాశ కూడా ఆమెలో నేనేనాడూ చూడలేదు. అదంతా ఎంతో సహజమైన సంగతిలా, ఉత్సాహంగానే ఉండేది.

భోగం వాళ్ళు అని ఒక కులం ఉండేది. వాళ్ళను ఎప్పుడూ ఎవరో ఒకరు ఇట్లాగే ఉంచుకునేవాళ్ళు. ఉంచుకున్న వాళ్ళ ప్రేమను గెల్చుకొని కొంత భూమి, కొంత బంగారం వారి పిల్లలకోసం సంపాదించుకునేవారు. ఈ ఉంచుకోవడం సంస్కృతి క్రమంగా నామోషీగా మారింది. ఇప్పుడు మన ఏరియాలో భోగం కులమే లేదు. వాళ్ళంతా ఎల్లాపు మున్నూరుకాపు, పద్మశాలి కులాల్లో కలిసిపోయారు. ఉంచుకొన్న దొరలను బతిమాలితే వాళ్ళకు భూముల్తోపాటు పట్వారి దగ్గర గుమాస్తా, పోలీసు పటేలు వంటి చిన్నపనుల్లో పెట్టేవారు. దొరలకు తెలుసు. ఎంతైనా ఆ ఉంచుకున్నామెకు పుట్టిన పిల్లలు తన సంతానమే అని, కాని ఆ పిల్లల్ని నాన్నా అని పిలువనిచ్చేవారు కాదు. దొరా అనే పిలిపించుకునేవారు. భోగం వాళ్ళ పిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళు చేయాలనుకున్నప్పుడు వేరే కులంలో పేదలెవరో ముందుకువచ్చేవారు.

కులానికంతా కల్లు తాగిస్తే బోగం వాళ్ళను వాళ్ళ కులంలో కలుపుకున్నారు. ఇప్పుడీ యాభై ఏండ్లలో ఎవరు బోగం కులంలకెల్లి వచ్చి కలిశారో ఆ కులాల్లో తెలుసుకోలేం. అట్లా ఆ కులంలో కలిసిపోయారు. కొంతకాలం వాళ్ళను కొత్తకాపులు కొత్త శాలీలు అని పిలిచేవారు. ఆ తర్వాత అందర్లో పాతబడిపోయేవారు.

రంగవ్వ బోగం కులంలో పుట్టలేదు. ఆమె కులం పేరు చెప్పను. చెపితే, చాలా సమస్యలు ఎదురవుతాయి. రంగవ్వ లాంటి వాళ్ళు అన్ని కులాల్లోనూ ఉండేవారు. రంగవ్వ ఏ కులంలో పుడ్తేనేమి. బోగం కులంలో పుట్టినంత సంస్కారవంతంగా ఉండేది. 'కన్యాశుల్కం' నాటకంలోని మధురవాణి నీకు తెలుసనుకుంటాను. బౌద్ధభిక్షువు మాజీ వేశ్య ఆమ్రపాలి తెలుసనుకుంటాను. వాళ్ళంతా ఉన్నవాళ్ళ ప్రాపకంలో సంస్కారం అబ్బినవాళ్ళు. ప్రేమ పూజారుల పూజలందుకున్నారు. కాని రంగవ్వకు చదువురాదు. వాళ్ళలా ఏ కళలోనూ ప్రవేశం లేదు. కొన్ని జానపద పాటలు మాత్రం చక్కగా పాడేది.

లక్ష్మీ.... నీవు ఆశ్చర్యపడనంటే ఒక మాట చెప్తాను. రంగవ్వకు యిద్దరు పిల్లలు. మరో యిద్దరు పుట్టిపోయారు. ఆమె కనీసం ముగ్గురితో సంసారం చేసేది. భర్తతో... దొరతో... నాతో... ఆ తర్వాత దొర ఎవరి దగ్గరికి పంపితే ఆ అధికారులతో కూడా చక్కగా ఉండేది. ఇవన్నీ తెల్సీ.... రంగవ్వ నాకు భార్య అయి ఉంటే ఎంత బాగుండేది..... సమాజం అంగీకరిస్తే నేనామెను రెండో పెళ్ళి చేసికోవాలని మనస్సు ఎంతగా పరితపించేదో.... అట్లా అని ఆమె గొప్ప అందగత్తె ఏమీ కాదు. నలుపుదేలిన ఛాయతో పెయ్యంతా చైతన్యంలా వెలిగేది. ఆమె వ్యక్తిత్వమే నన్ను బాగా ఆకర్షించింది.

బహుశా రాజయ్యక్కూడా రంగవ్వ యిందుకే నచ్చిందేమో... అందుకే అతను భార్యలా చెడుతోవలు తొక్కలేదు. లేక ఆ చెడుతోవలు అతనికి రంగవ్వంత సుఖాన్నివ్వక బుద్ధిమంతుడయ్యాడో. దొరకు కూడా నిజం చెప్పాలంటే.... దొర్సాని మీదకన్నా రంగవ్వ మీదే ప్రేమ ఎక్కువ. రాజేశ్వరరావు దొరలో రెండు రకాల వ్యక్తిత్వాలుండేవి. ఒకటి దొరగా క్రూరంగా సాగించుకునే వ్యక్తితం. మరోటి మనిషిగా స్పందించే ఉన్నతమైన వ్యక్తిత్వం. రంగవ్వ విషయంలో మనస్సులో ఉన్నతమైన వ్యక్తిగా ప్రవర్తించేవాడు.

రంగవ్వ మీద దొర చూపే ప్రేమకు దొర్సాని రత్నవ్వ కూడా ఎంతో ఈర్ష్యపడేది. ఈర్ష్యతో సూటిపోటి మాటలనేది. దొర బేఖాతర్ చేశాడు. మళ్ళీ అరిస్తే సగం భూమి దానికే రాసిస్తా.... అప్పుడు అది కూడా దొర్సానే అవుతుంది అని బెదిరించేవాడు. కొన్నాళ్ళు రత్నవ్వ తల్లిగారింటికి వెళ్ళిపోయింది. దానివల్ల ఉపయోగం లేకపోయింది. రత్నవ్వ తల్లి గారింటికి వెళ్ళిపోతే రంగవ్వే ఆ యింటి దొర్సాని అయిపోయింది. ఇలా లాభంలేదని రత్నవ్వ మళ్ళీ తానే వచ్చేసింది. ఆమెకు నా మీద ప్రేమ ఉండి నాతో సంబంధం పెట్టుకుందనుకోను. ఒక ఈర్ష్యతో నా దగ్గరికి చేరింది. నేను భయపడితే నన్ను గుంజినావని దొరకు చెప్తే నీ గతి ఏమవుతుందో ఆలోచించుకో అని బెదిరించింది. అట్లా దొర్సాని నన్ను చేరదీసింది. దొరకు దొర్సాని అంటే ఎందుకంత విముఖతో నాకు కొద్దికాలంలోనే తెలిసిపోయింది. నా భార్యలో ఉండే లోపమే దొర్సానిలోనూ ఉంది. నేను చొరవ తీసుకుని వీలువెంట చెప్పుకుంటూ వచ్చాను. ఆ తర్వాత రెండేళ్ళకు గానీ దొర్సాని తనను తాను దొరకనుకూలంగా మార్చుకోలేక పోయింది.

ఉపాయమైతే చెప్పాను గానీ అది రంగవ్వ పాలిట కష్టాలు తెస్తుందని నాకు తెలియలేదు. దొరకు రంగవ్వ మీద మునుపటంత ఉత్సాహం చూపడం మానేశాడు. మనిషికి జయించే దాకా ఉండే ఉత్సాహం జయించాక ఉండదేమో.... ఆమె ప్రేమను గెల్చుకోవాలి అనుకున్నప్పుడు ఉండే ఉత్సాహం ఆమెను గెల్చుకుని సంసారం చేస్తున్నప్పుడు ఉండదేమో. ఆ ప్రేమ నిలువాలంటే యింకా ఎంతో హృదయ సంస్కారం అవసరం అనుకుంటాను. నేను నిన్ను జయించాను అన్న భావన

ఉన్నంతకాలం ప్రేమించి పెళ్ళి చేసుకున్న వారి మధ్య పెళ్ళీ, సంసారం సజావుగా సాగవేమో. ఏమంటే నేను జయించాను అనుకోవడంలో తన ఆధిక్యతను ప్రేమించుకోవడమే ఉంది కానీ ప్రేయసిని ప్రేమించడంలేదు. ప్రేమ పెళ్ళిళ్ళు విఫలం కావడానికి కారణం బహుశా వాళ్ళు ఎదుటివారిని కాకుండా తన ఆధిక్యతని ప్రేమించడంలో భాగంగా ప్రేమించారని చెప్పవచ్చు. నిజమైన ప్రేమ నేను దాన్ని ప్రేమించానురా అని డంబాలు కొట్టదు. నువ్వు నీ స్నేహితుల దగ్గర దాన్ని బుట్టలో వేసుకున్నానని డంబాలు కొడ్తే నీవు ప్రేమించింది ఆమెను కాదు - నీ ఆధిపత్యాన్ని ప్రేమిస్తున్నావని అర్థం.

బహుశా అందుకేనేమో రాజేశ్వరరావు దొర 'రంగవ్వ' గురించి ఎక్కడా డంబాలు కొట్టేవాడు కాదు. ఎవరైనా రంగవ్వ గూర్చి చెడుగా మాట్లాడితే ఊరుకునేవాడు కాదు. నాక్కూడా రంగవ్వ నాకు అలవాటు అని ఎక్కడా ఎవరితోనూ డంబాలు చెప్పుకోవాలనిపించలేదు. అలా చెప్పుకోవడం ఆమెను అవమానిస్తున్నట్టే అని మనస్సు పీకేది.... ఆమె గురించి చెప్పడం నీకే మొదటిసారి. ప్రేమను హృదయంలో దాచుకుంటే అది ఎంత ఉత్తేజాన్నిస్తుందో.... ఆ ఉత్తేజం అదినాకు అలవాటు అని చెప్పుకోవడంలో నిర్వీర్యమై పోతుందనుకుంటాను... రాజయ్య రంగవ్వను ఎంత ప్రేమించాడో.... అందుకే తర్వాతర్వాత అంతగా ఆమెతో కలిసిపోయాడు. ఆమె గురించి ఎక్కడా నీచంగా మాట్లాడేవాడుకాదు. ఎవరన్నా మాట్లాడితే ఊరుకునేవాడు కాదు.

రంగవ్వ నా జీవితం ఎదుగుదలకు ఎంత ఉత్తేజాన్నిచ్చిందో.... గీ పల్లెటూర్లల్లో ఉండాల్సినోనివి కాదుసారూ... నువ్వు ఉత్త అమాయకునివి. నువ్వు బాగా సదువుకొని దొర తమ్మని లెక్క. పట్నంలో పంతులువు ఎందుకు కావద్దు అని అడుగుతుండేది. నిజానికి నేను ఆమెకు ఏమీ కాను. ఆమెకు ఆర్థికంగా నేను సగొపెట్టిందేమీ లేదు. కాని నాపట్ల ఆమెకు ఎంతో ప్రేమ. ఆమెకు నా భార్యంటే కూడా ఎంతో ప్రేమ. మక్కంకులు, జొన్న పిసికిల్లు, అనుపకాయ.... ఇట్లా ఏ సీజన్లో పండేవి ఆ సీజనులో ఇంటికి తీసుకవచ్చి యిచ్చు. లేదా మొగనితోని పంపేది.... తన కొడుక్కు సదువు చెప్తున్నాననే. అందుకు అర్సుకోవాలనీ....

నిజంగా బడిలో సదువు చెప్పలేకపోతున్నందుకు ఎంతో బాధగా ఉండేది. పేద పిల్లలు ఎదగకుండా అయిపోతున్నారని బాధగా ఉండేది. కానీ దొరను కాదనే ధైర్యం నాకులేదు. అలా దొరను కాదని ఆ ఊళ్ళో ఉద్యోగం చేయడమూ సాధ్యం కాదు. రంగవ్వ తన బతుకుతో రాజీపడిపోయింది. నేను జగిత్యాల్లో పుట్టి పల్లెటూరి జీవితానికి రాజీపడ్డం కోసం ప్రయత్నిస్తున్నవాడిని. అయినా ఎక్కడో మనస్సు ఎదురు తిరిగేది. రంగవ్వలా పూర్తిగా రాజీపడలేకపోయాను.... కొన్నాళ్ళకు ఆవూరు నుండి బదిలీ చేయించుకున్నాను. నాకుగా నేనే బదిలీ చేయించుకున్నానని దొరకు తెల్సినా ప్రమాదమే.... ఇక్కడ నీకేం తక్కువైందని అడుగుతాడు. తనను అవమానించినట్టే ఫీలవుతాడు.... తలుసుకుంటే నా ఉద్యోగాన్నే పీకేయించగలడు. అందుకని లాంగ్ స్టాండింగ్‌లో అనుకోకుండా బదిలీ చేశారని దొరను నమ్మించాను.

అయినా దొర సహచర్యం వదలలేదు. ఏదో పనిమీద దొర నన్ను తీసుకెళ్తుండేవాడు... అట్లా రత్నవ్వతో కూడా నా సంబంధం కొనసాగుతూనే ఉండేది. రంగవ్వను కలిస్తే నాలో ఏదో శక్తి ప్రవహిస్తూ ఉండేది.... మా సంబంధాల్ని వ్యభిచారం అని ఎవరూ తప్పు పట్టేవారు కాదు. అసలు అదొక సమస అని చర్చించేవారే కాదు. ఆ పల్లె అదంతా ఎంతో సహజం అన్నట్టుగానే ప్రవర్తించేది. ఈ విషయ నన్ను బాగా ఆశ్చర్యపరిచేది. ఆ వూళ్ళో యిలాంటి ఎన్ని అక్రమ సంబంధాలో... అక్రమ సంబంధాలు లేనివాళ్ళు ఆ వూళ్ళో ఎవరూ లేరనే చెప్తాను. అందుకే నీకా ఊరు పేరు చెప్పడం లేదు. అప్పటి దృష్టివేరు. అప్పటి సమాజం వేరు. అప్పుడు వీటిని ఎవరూ తప్పుగా భావించుకోలేదు.

వెనుకటి కాలంలో యిన్ని పట్టింపులు ఉండేవి కాదు. ఈ సిన్మాలంటూ వచ్చి తాళిబొట్టు

పాతివ్రత్యం మహాగొప్పవి అని నేర్పేదాకా ఎవరూ అంతగా పట్టించుకోలేదు. పూర్వం పల్లెల్లో పురాణాల్ని వీధి నాటకాలుగా వేసేవారు. వాళ్ళు కూడా బోలెడు సెక్సు జోక్సు వేసేవారు. కాకపోతే అవి దేవతల పేరుమీద కొనసాగేవి. ఓసారి భలే విషయం జరిగింది. గుర్తొస్తే యిప్పటికీ నవ్వొస్తున్నది. సంచార వీధి భాగోతాలోల్లు ఓ రోజు ప్రమీలార్జునీయం వేశారు. ప్రమీల కథను పల్లెటూల్లో అల్లిరాణి కథ అని వ్యవహరిస్తారు. అల్లిరాణి వేషం వేసినామెను అదే వేషంలో ఎలాగైనా తనక్కావాలని రాజేశ్వరరావు దొర పట్టుపట్టాడు. ఎలాగోలా పడకగదిలోకి పంపబడింది అల్లిరాణి. బాగా తాగి దొర మస్తు నిషాలో ఉన్నాడు. చీర విప్పి అదీ యిదీ ముట్టుకునే సరికి అల్లిరాణికి కూడా మనసు ఆగలేదట. దొరనే తగుల్కొని ఊర్లో ఉంటే ఏం చేస్తాడో అని భయంతో అదే రాత్రి నాటకాల టీం వాళ్ళు పారిపోయారు. అసలు విషయం ఏమంటే అల్లిరాణి వేషం వేసింది మగవాడు. నవయువకుడు. అట్లా అల్లిరాణి వృత్తాంతం ఆ ఊళ్ళో ఎన్ని తరాలు నానిందో లెక్కలేదు. మళ్ళీ ఎక్కడా దొర చెవిన పడేది కాదు.

రాజేశ్వరరావు దొర వాళ్ళ వూరికి బస్సు రాకుండా చేశాడు. రోడ్డు పడకుండా చేశాడు. తన యింటికి మాత్రం కరెంటు, టెలిఫోన్ వచ్చేటట్టు చేసుకున్నాడు. బడి కూడా రాకుండా చేశాడుగానీ ఎందుకో పూర్తిగా అడ్డుకోలేకపోయాడు. బహుశా ఆ సార్లు తనకే ఉపయోగపడతా రనుకుని ఉంటాడు. అట్లా నలుగురు పంతుళ్ళున్న స్కూలుగా ఎదిగింది. ఆసరికి సంగం పెద్ద లింగారెడ్డి దొర తర్వాత దొరతీరు పటాటోపంలోకి వచ్చాడు. లింగారెడ్డి రంగవ్వ మీద కన్నేసి ఎంతకాలం నుండి చూస్తున్నాడో. దొర పెత్తనం పోవడంతో ధైర్యం పుంజుకున్నాడు. రంగవ్వ మీద ఏదో పంచాయతీ పెట్టబోయాడు.... ఆ విషయం తెలిసి రంగవ్వ మంచి చీర కట్టుకొని లింగారెడ్డి మంచెకాడికే పోయింది. లింగారెడ్డికి ఆమె అంత తొందరగా లొంగిపోతుందని ఊహించలేదు. తబ్బిబ్బయిపోయాడు. అయితే అతని కుతి తీరిం తర్వాత మా చెడ్డమాట అని వచ్చేసింది. ఏమని అన్నదో తెల్సా లక్ష్మీ.... నువ్వు నిజంగా మొగోనివేనా... గింతేనా నీకు చాతనయ్యేది... యింకెంతో చేస్తావనుకుని ఆశపడ్డా.... లింగారెడ్డీ.... ఒక మాట గుర్తుంచుకో.... నేను లంజెను అనుకునేవు.... నాకూ మనసుంది. నువ్వు నిజంగా నన్ను యిష్టపడితే నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు.... కాని నన్ను లొంగదీసుకోవడం కోసం నేను లంజెను.... అని పంచాయతీ పెట్టినా.... ప్రచారం చేసినా, పదిమందిలో నీ నోట్లో ఉచ్చపోస్త. నాసాడు, నాకిస్త.... అని హెచ్చరించింది. లింగారెడ్డికి తాను దొరపోయిన తర్వాత దొరనైనాననుకున్న అధికార మత్తంతా రంగవ్వతోనే దిగిపోయింది.... లింగారెడ్డి దాంతో రంగవ్వ ముందు కుక్కినపేనయ్యాడు... రంగవ్వ లింగారెడ్డితో సఖ్యంగానే ఉంది. కానైతే అతని విషయాలన్నీ అన్నలకు చేరవేసేది. లింగారెడ్డి యిలాంటివి మరికొన్ని కేసులు చేశాడు. దొరలా మారిన లింగారెడ్డిని పార్టీ తన్ని ఓ కాలు విరగ్గొట్టి పార్టీ నుండి వదిలించుకుంది.

కానీ లింగారెడ్డి కారణంగా అంటిన పార్టీ సంబంధాన్ని రంగవ్వ వదులుకోలేకపోయింది. ఆమె పార్టీ కోసం ఉద్యమం కోసం ఎన్ని చేసిందో.... అయితే దొరను చంపాలనుకున్న ప్లాన్ తెలిసినపుడు రంగవ్వ విలవిలలాడిపోయింది. దొరకు ఆ విషయం చేరవేసింది. దొర దొరక్కుండా పారిపోయాడు. దొర రంగవ్వ పట్ల చూపిన ప్రేమ అలా వృధాపోలేదు. తమ కుటుంబాన్ని కాపాడింది రంగవ్వే అని తెలిసిన రత్నవ్వ ఆకాన్నించి ఆమెను గౌరవించడం ప్రారంభించింది.... రంగవ్వ ఆ గౌరవాన్ని ఏనాడూ దుర్వినియోగం చేసుకోలేదు. రత్నవ్వ పట్నంలో ఉన్నప్పుడు కూడా ఆ యింట్లో నేనే పట్టపురాణిని అని ఏనాడూ అహంకారానికి పోలేదు. ఇంట్లో పనిమనిషిలాగే ప్రవర్తించేది.....

రంగవ్వ కొడుకు శ్రీనివాసు అన్నల్తో కలిశాడు. అతన్ని చూసినపుడల్లా నాకు ఎందుకో దుఃఖం వచ్చేది. నేను సరిగ్గా చదువు చెప్పే అవకాశం వుంటే చక్కగా చదువుకొని తానూ ఓ ఉద్యోగం చేసుకొనే వాడుగదా.... కల్లు తాక్కుంటూ ఈదుల్లో గప్పాలు కొట్టుకుంటూ బడి ఎగ్గొట్టిన నా

కారణంగానే వాడికి చదువు అబ్బలేదు. పాలేరుగా కుదురుకున్నాడు. కొంతకాలానికి పెరడు పాలుకు తీసుకుని కొంత సొంత సేద్యం ప్రారంభించాడు. ఆ భూమి దొరదే. అది తనకు దక్కితే తన కష్టాలు తీరుతాయి. అమ్మ దొరకెందుకు అలవాటవుతుంది. దొర దగ్గర ఉన్న సంపద చూసే గదా అమ్మ దొరకు దాసోహం అనాల్సి వచ్చింది అని బాధపడేవాడు. అతని పరిస్థితి విచిత్రమైనది. తనలో ప్రవహిస్తున్నది కూడా దొరల రక్తమే అని ఒకసారి గర్వంగా ఫీలయ్యేవాడు... అదే కారణంతో ఒకోసారి.... ఛా నా రక్తం ఎంతో కలుషితమైపోయింది. నాది ఎంత నికృష్టజన్మ అని బాధపడేవాడు. రంగవ్వ అతన్ని ఎంతగా ప్రేమించేదో..... తల్లికి తనపట్లా తన తండ్రిపట్లా గల ప్రేమను ఏ మాత్రం శంకించలేక శ్రీనివాసు తల్లిని ఎలా అర్థం చేసుకోవాలో తేల్చుకోలేకపోయాడు. కాలమే అతని అనుమానాన్ని పరిష్కరించింది. ఓ రోజు దొరలంతా కలిసి మీటింగ్ పెట్టుకున్నారు. గుండాల్తో ఊళ్ళో ఉన్న వాళ్ళను ఎక్కడికక్కడ తన్నించాలనుకున్నారు. రంగవ్వకు ఆ విషయం తెలిసి ఏదో పని చెప్పి అర్జంటుగా మా ఇంటికి తీసుకొచ్చింది. వీనికి ఏదో మందు తగిలింది. కక్క(వాంతి) పోయించాలె.... కొద్ది రోజులు ఇక్కన్నే ఉంచుకోన్రి సారు అని బతిమాలింది. రంగవ్వకు మేలు చేయగలిగే అవకాశం వస్తే వదులుకుంటానా.... పది పదిహేను రోజులకు తనకోసం తల్లి చేసిన మేలు ఏంటో శ్రీనివాసుకు అర్థమైంది. అప్పట్నించి తల్లి శీలాన్ని గానీ, వ్యక్తిత్వాన్ని గానీ శ్రీనివాస్ శంకించడం మానేశాడు. అతనికి తన తల్లి ఒక విశిష్టమైన వ్యక్తి అని అన్పించసాగింది. అమ్మ మనసు ఒక ఎన్నడూ నొప్పించకూడదని నిర్ణయించుకున్నాడు శ్రీనివాసు.

అదేంటోగానీ అతనా నిర్ణయాన్ని కాపాడుకోవడానికి తన జీవితాన్నే వేరే తీరుగా మార్చుకోవాల్సి వచ్చింది. పార్టీ అతని తల్లిని ఇన్ఫార్మర్ అని ముద్రవేసి అతను తల్లితో సంబంధం తెంచుకోవాలని కోరింది. తనను అంతగా ప్రేమించే తల్లితో సంబంధం తెంచుకోవడం ఎలా.... తల్లిని తాను కాదన్ననాడు ఆమె గుండె పగిలి ఎంతగా ఏడుస్తుందో.... తన తల్లి ఏనాడూ ఎవరికీ ఏ నష్టం చేయలేదు. ఆమె మన ఉద్యమానికి ఎంతో మేలు చేసింది. అమ్మ చేతి వంట తిని నోరారా అమ్మా అని పిలిచిన మీరే ఇన్ఫార్మర్ అని అంటే మా అమ్మ ఎక్కడ పోవాలి..... అని అన్నల ముందు ఏడ్చేశాడు శ్రీనివాసు. వాళ్ళ మనసు కరగకపోవడంతో నేను పార్టీ నుండి తప్పుకొని సింపథైజర్‌గా మిగిలిపోతాను అని శ్రీను అన్నంత పనీ చేశాడు.

రంగవ్వ యిపుడు బతికే వుంది. కొడుకు శ్రీనివాసు ఊళ్ళో నిర్బంధాలు భరించలేక ఊరు వదిలాడు. కొన్నాళ్ళకు రాజయ్యా, రంగయ్యా కూడా కొడుకును వెతుక్కుంటూ ఊరు వదిలారు. ఎన్నో ఊళ్ళు తిరిగారు. ఎక్కడేమీ లేదని మళ్ళీ ఇటే వచ్చారు. ఇపుడు జగిత్యాల్లోనే ఉంటున్నారు. శ్రీనివాసు ఒక మెకానిక్ షాపు నడుపుకుంటున్నాడు. రంగవ్వ అతనికి పెళ్ళి చేసింది. అతని పెళ్ళికీ మెకానిక్ షాపు పెట్టుకోవడానికీ కూడా రాజేశ్వరరావు దొర కొంత ఆర్థిక సాయం చేశాడని విన్నాను. ఆ దొర ఇపుడు ఒక పెద్ద కొరియర్ సర్వీసులో మేన్ పార్టనర్. పట్నంలోనే ఉంటాడు. కొరియర్ సర్వీసును అతని కొడుకే చూసుకుంటాడు. ఇప్పటికీ రంగవ్వ అక్కడికి పోతూనే ఉంటుంది. ఆమెను చూసి కొడుకు విసుక్కునేవాడు. రత్నవ్వకు ఆమె నీ చిన్నమ్మరా అని చెప్పాలని ఉబలాటపడేది. నిన్నూ మీ నాన్నను కాపాడిన మహాతల్లిరా అని చెప్పాలనిపించేది. అట్లా ఈసడించుకోకు ఆమె మనసు కష్టపడితే మనకే కష్టం అని అరవాలనిపించేది. ఇప్పుడా కొడుకుకు ఇవేవీ అర్థం కావు. పైసలు పడేస్తే కొండమీది కోతి అయినా దిగి వస్తుందనే ఫక్తు డబ్బు మనిషి రత్నవ్వ కొడుకు చంద్రకాంతరావు. అందుకని రత్నవ్వ నోరు విడిచి ఏమీ చెప్పలేకపోయింది.

లక్ష్మీ! ఇద్దరు ముగ్గురు పెళ్ళాలతో ఒకే మొగుడు సంసారం చేసిన వారే అందరికీ తెలుసు. అది బహిరంగంగా అందరికీ కనిపించే వ్యవహారం. ఆ భర్త కూడా తనకు ముగ్గురు పెళ్ళాలు అని

గర్వపడేవాడు.... చెప్పుకునేవాడు. కాని రంగవ్వ ఏనాడూ ఎవరితోనూ అలా చెప్పుకోలేదు. గర్వపడనూలేదు. అందుకు చింతించనూ లేదు.... ప్రతి అపజయాన్ని తన విజయంగా మల్చుకుంది రంగవ్వ. ఈమాట కూడా సరికాదేమో. ఎందుకంటే ఆమె జీవితంలో ఇతరులు ప్రవేశించడం అపజయం అని భావించుకోవాలంటే ఆమె పాతివ్రత్య విలువలపట్ల గౌరవభావంతో జీవించిందని అబద్ధం చెప్పినవాణ్ని అవుతాను. లక్ష్మీ.... పాతివ్రత్య విలువల్ని గౌరవించే వారు జీవితంలో కుంగిపోతారు. ఆ సందర్భాలను అవమానాలుగా ఫీలవుతారు. ఆమె ఏనాడూ అవమానంగా ఫీల్ కాలేదు. ఆ మధ్య నా భార్యకు గర్భసంచి ఆపరేషన్ చేసి తీసేసినపుడు ఎవరు అన్ని విధాల సహకరించారనుకున్నావు. రంగవ్వే.... రంగవ్వ ఇప్పటికీ నా హృదయేశ్వరి. ఈ మాట నీతోనే మొదటిసారిగా ఇన్నాళ్ళకు చెప్తున్నాను. కానీ రంగవ్వ నా ముగ్గురు భర్తల్ని నేను హృదయ పూర్వకంగానే ప్రేమిస్తున్నానని ఏనాడు ప్రకటించుకోలేదు. ఆమె మాటలతో చెప్పలేదు. చెప్పుకోనూలేదు.

రంగమ్మ ఒక్కతే కాదు లక్ష్మీ.... ఎందరో స్త్రీలు.... తమ సంబంధంలోకి వచ్చిన వాళ్ళను హృదయ పూర్వకంగానే ప్రేమించేవారు. అయితే వారి చరిత్ర ఎక్కడా రికార్డు కాలేదు. అపుడెపుడో వెనకట ఉండేదట.... అయిదుగురు భర్తల్తో ద్రౌపదిలా సంసారం చేసినపుడే ముత్తయిదువు అనేవారట. ఐదోతనం అంటే అయిదుగురు భర్తల్ని ఎవర్నీ నొప్పించకుండా వాళ్ళు పరస్పరం కొట్లాడుకోకుండా చూస్తూ సంసారం చేసే స్త్రీ అని అర్థంట. ఎవరో చెప్పారీ అర్థం. ఆ అర్థంలోని నిజమెంతో తెలియాలంటే మెసపాటేమియా నాగరికతకూ మైసమ్మ పోచమ్మ అనే పేర్లకూ ముడివేసి సింధు నాగరికతదాకా తరచి చూడాల్సి ఉంటుంది.

ఉమ్మడి కుటుంబాలు పోయి వ్యక్తి కుటుంబాలు ఏర్పడ్డాక మాత్రమే ఒక స్త్రీ, ఒక పురుషుడు మన పిల్లలు అనే పాతివ్రత్యం ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చిందేమో..... అంతకన్నా ముందది కేవలం రాజవంశాలకు పాలకవర్గాలకు సంబంధించిన సంస్కృతే. ఎందుకంటే వారి సొంత పిల్లలే ఆస్తి రాజ్యం అనుభవించాలనే దృష్టి వారికే ఎక్కువ. ప్రజలకు అన్ని ఆస్తులూ లేవు. అంత ఆసక్తీ లేదు. స్వచ్ఛమైన ప్రేమ సంబంధాల్తో అన్ని కులాలవాళ్ళు ఎన్నో సంబంధాలు పెట్టుకొని జీవించారు. దాన్ని ఇప్పటి అర్థంతో వ్యభిచారం అనీ, అక్రమ సంబంధం అనీ అనడం చరిత్రకే అపచారం. అది ఆనాటి సామాజిక దృక్పథం.

పూర్వం ఇంటికి అతిథి వస్తే అన్ని సౌకర్యాలతో పాటు భార్యను కూడా పంపేవారు. ఏమైనా ఆనాటి ఆచార వ్యవహారాలను ఈనాటి దృష్టితో చూడ్డం సరికాదు. "నేను" "నాది" అనే అహంకారం, స్వార్థం ఉండకూడదని ఏదీ నాది అనే భావనకు చేరుకోవడం కోసం రాజులు మరింత బాగా పరిపాలిస్తారనే ఆశతో యివి పుట్టాయేమో.... అందుకే అందరు వ్రతం యాగం చేసి భార్యను దానం చేస్తే సత్యభామ తన భర్త కృష్ణున్నే ఎవరికో దానం చేస్తుంది. నిజానికా దానం స్త్రీకి చేయాల్సింది. ఏమంటే సోమయాజి అన్పించుకున్న ప్రతివాళ్ళూ భార్యల్ని పురుషులకి ఇలానే ఇచ్చేసేవారట. మన సంక్రాంతి కనుము పండుగ తెలుసుగదా.... అదే కోవలోనిది. అందరి రవికెలు అక్కడ కుప్పబోస్తే ఎవరికి ఏ రవిక దొరికితే వారితో ఆ రోజు హాయిగా ఒక ఆటలాగా గడిపేవారు. అదే కనుము పండుగ.

అవన్నీ వింటుంటే పరిస్థితి యిపుడే ఎంతో మెరుగ్గా ఉంది. లేదా స్త్రీ మీద ఆస్తి హక్కు భావన ఎప్పటికన్నా యిపుడే ఎక్కువగా పెరిగిపోయింది. అయినా లక్ష్మీ.... ఇపుడు నీకు ఉద్యోగం ఉంది. జెండర్ ఎన్నుకునే స్వేచ్ఛ ఉంది. రంగవ్వకు జెండర్‌ను ఎన్నిక చేసుకునే స్వేచ్ఛ ఉండిందా.... రంగవ్వకన్నా రత్నవ్వకన్నా నా భార్యకన్నా నీ జీవితం ఎంతో మెరుగు కదా.....

భర్త సంపాదన మీదే ఆధారపడే మధ్య తరగతి స్త్రీ ఆవిర్భావం నుండే పాతివ్రత్యం, ఏకపత్నీవ్రతం అనేవి గొప్ప విలువలుగా సంతరించుకున్నాయేమో.... దీని పర్యవసానాలు చూస్తున్నావుగా.....

వరకట్నాలు..... కట్నపు చావులు.... శరీరాన్ని హృదయాన్ని పంచి ఇచ్చిన స్త్రీపై కిరోసిన్ పోసి కట్నం కోసం నిప్పంటించడం ఎంత క్రూరం లక్ష్మి.... మధ్యతరగతి స్త్రీ తన జీవిత భద్రత పేర తన చావును బానిసత్వాన్ని కోరుకుంటోంది.

లక్ష్మి..... నా అనుభవాలు కొన్ని నీ ముందుంచాను. నీవు మరెవరికీ వీటిని వెల్లడి చేయవద్దని కోరుతున్నాను. ఏమంటే నీకు చెప్పిన వాళ్ళంతా ఇంకా బతికే ఉన్నారు.... రంగవ్వను కలుస్తావా ఈ ఊళ్ళోనే ఉంది.... రత్నవ్వను కలుస్తావా.... పట్నంలో వాళ్ళింటికి తీసుకెళ్తాను.... వాళ్ళను చదువు. ఆ పల్లెల్ని చదువు. ఆ పల్లెల్ని చదివి నీ స్త్రీ వాదం చరిత్రను వెలికితీయి. విదేశీ సిద్ధాంతాల వైపు ఎందుకు.... ఎంచక్కా ఏం కష్టం లేకుండా లైబ్రరీలో కూర్చుని అన్నీ తెల్సాయని భ్రమపడవచ్చుననా! భయపెట్టవచ్చుననా!

లక్ష్మి..... నీ ప్రశ్న స్పష్టంగానే ఉంది. జవాబే నా దగ్గర స్పష్టంగా లేదు. నీ జీవితాన్ని నీవు నిర్ణయించుకోవడమే సబబు. ఇప్పటి నీ జీవితం మునుపటి వాళ్ళకన్నా ఎంతో మెరుగ్గా ఉంది. కోరికకూ తృప్తికీ అసంతృప్తికీ మధ్యగల సంబంధం నీకు అర్థమైతే నీ ప్రశ్న ఒక చర్చనీయాంశమే కాదు. నీ కోరికే నిన్ను నడిపిస్తుంది. నీ కోరిక నశించినపుడు నీవు నశించవు. నీలోని సెక్సు లైంగిక స్వేచ్ఛ కోరికలూ అదృశ్యమవుతాయి. అణిచిపెడ్తే కోరిక నశించదు. మరింత పెరుగుతుంది. పొందినపుడే కోరిక నశిస్తుంది.

నాకన్నా నువ్వెంతో మెరుగు. నాకు కోరిక కలిగే నాటికే పెళ్ళయిపోయింది. నా కోరిక తీరే నాటికే జీవితం అయిపోయింది. నీవు రెండూ నిండు యవ్వనంలో పరిష్కరించుకునే మెరుగైన జీవితంలో ఉన్నావు.... నీవు చెప్పింది రంగవ్వ కూతురు కొడుకు గురించే. అతడు రంగవ్వ మనుమడు..... నీవు చెప్పిన సి.కె.రావు రత్నవ్వ కొడుకు చంద్రకాంతారావే.... అదీ సంగతి.... ఏం చెప్పకుండా అలా నవ్వుతూ వెళ్ళిపోతావేం.... అప్పుడప్పుడు ఫోన్ చేస్తూ ఉండు...."

16-5-97, 23-5-97,
ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక.